

Predmet: Zvornik (Grujić Branko i dr.)

Veće za ratne zločine Okružni sud u Beogradu Republika Srbija

Broj predmeta: KV.5/05

Glavni pretres: 30. i 31. 01. 2006.

Izveštaj: Nataša Kandić i advokat Dragoljub Todorović, punomoćnici žrtava

Saslušavanje svedoka Fadila Banjanovića

Svedok je bio sekretar mesne zajednice u Kozluku u kome je živelo oko 4.500 stanovnika: 90 posto Muslimana, 4,5 posto Srba, 3 posto Roma i nešto malo Hrvata. Do Kozluka je bilo selo Skočić u kome su, pored Srba, živeli Bošnjaci i Romi. U bližoj okolini Kozluka, na granici sa Srbijom, nalazi se muslimansko selo Šepak.

Stanje u Kozluku pre napada na Zvornik

Iz straha od rata u martu je iz Kozluka otišlo dosta Muslimana, na razne strane, plaćajući srpskim policajcima i vojnicima da ih prebace u Srbiju ili u Tuzlu. Svedok je objavio proglas 5. 04. 1992., pozivajući na suživot, pribranost, uzdržanost, da se vrate oni koji su se iselili, da se prestane sa iseljavanjem, da se zaustavi nacionalna euforija. Delio je letke po kućama, koristio je javne skupove da bi odvrtao ljude od iseljavanja.

Izolacija Kozluka nakon 8. 04. 1992.

Sa napadom na Zvornik, 8. 04., 1992. Kozluk se našao u potpunoj izolaciji. Bio je okružen srpskom vojskom, koja je bila organizovana kroz TO, jedinice JNA, dobrovoljce, paravojne formacije i druge jedinice. Iz Kozluka se nije moglo izaći bez specijalne propusnice, koju je Fadil Banjanović dobio od "komandanta Pejića", Arkanovog zamenika. Svi Muslimani su dobili otkaz na radnim mestima.

Zbog blizine fronta, upada raznih formacija, pljačke, zastrašivanja tako što su prolazile kolone tenkova, transportera i kamiona koji su ostavljali krvave tragove, zbog nestašice hrane, nemogućnosti odlaska kod lekara, Muslimani iz Kozluka su odlučili da se isele prema Tuzli. U selo su došli Muslimani iz Šepka i Skočića, sa istom željom da se isele na bošnjačku teritoriju. Sakupilo se oko 10.000 sa traktorima i vozilima, spremni da se isele. Onda je došao Peja sa Žučom, koji ga je kasnije zamenio, zatim su došli srpski vladika Kačavenda i verski starešina Muslimana Muhamed efendija Lugavić. Na tom skupu, 6. 04. 1992. godine, Pejić je tražio od Bošnjaka da se ne iseljavaju, garantovao im bezbednost i istog dana im je dao sanitetsko vozilo, koje su tražili, obećao im je pomoć u hrani i lekovima, što je ispunjeno preko predsednika opštine Branka Grujića. Nakon tog sastanka Muslimani su odustali od iseljavanja prema Tuzli i vratili se kućama. Šesnaestog aprila bilo je organizovano predavanje oružja, preko Komisije u kojoj je bio i Fadil Banjanović.

Međutim, stanje u Kozluku je i pored postignutog dogovora postajalo sve teže, tako da je u maju i junu bilo nepodnošljivo. Upadale su razne vojne formacije, odvodile devojke iz sela, maltretirale Srbe koji su bili u dobrim odnosima sa Muslimanima. Svedok je obavestio neke međunarodne organizacije, kao *Lekare bez granica* i Međunarodni crveni krst. Jednom prilikom, te grupe su ekipi Lekara bez granica, koja je došla u Kozluk, otele nov džip. Vladalo je bezvlašće.

Inscenirani napad na Kozluk

Komandant Štaba TO Marko Pavlović je često kontaktirao Fadila Banjanovića. Prilikom prvih dolazaka predstavio se svedoku kao čovek koji je na čelu svih vojnih jedinica koje deluju u Zvorniku. U junu 1992. major Pavlović je počeo da insistira kod Banjanovića da mu kaže gde se nalaze *Zelene beretke* koje napadaju Srbe iz pravca Kozluka i ubijaju ih. Na to mu je Banjanović odgovorio: "... komandante, dajte, molim vas, u Kozluku nema *Zelenih beretki*, nema naoružanih ljudi, u Kozluku ima samo civila".

Komandant Štaba TO je simulirao napad na Kozluk da bi pokazao da u Kozluku deluju *Zelene beretke*. Tako su se pripadnici TO podelili u dve grupe, jedni su glumili *Zelene beretke* a drugi predstavljali pripadnike TO. Tobaž su se sukobili u Kozluku, a prethodno su se sastali kod pravoslavne crkve, gde je major Pavlović izdao zadatke ko će biti napadač a ko odbrana. Tom prilikom je dogovoreno da se srpske kuće obeleže da ne bi bile pogodene u tom insceniranom sukobu. U napadu se pucalo iznad kuća Muslimana, bačeno je nekoliko bombi u dvorišta muslimanskih kuća. Posle toga svedok Banjanović je optuživan da su *Zelene beretke* napale Srbe. Svedok je na to odgovarao da u Kozluku nema *Zelenih beretki*, da među Bošnjacima nema oružja i da nikakvog pucanja od strane Bošnjaka nije bilo. Objašnjavajući tu situaciju, svedok Banjanović je rekao: "Sećam se da je tada Marko Pavlović divljao po Kozluku, da je čak i na mene galamio".

Prva tačka optužnice: Deportacija 1822 Muslimana iz Kozluka

Fadil Banjanović je ujutro, 26. 06. 1992. pozvan da se hitno javi u policijsku stanicu. Tamo je zatekao predsednika Vlade i poslanika Jovu Mijatovića. Prvo mu se obratio predsednik Opštine i rekao mu da mora hitno da sakupi sve Muslimane iz Kozluka i da moraju odmah svi da izađu iz Kozluka. Jovo Mijatović mu je rekao da ne postoji alteranativa, da ako svi ne izađu biće pobijeni. Tada su obojica rekli da rat divlja, da su žrtve velike, da se Bošnjaci hitno moraju pokupiti i izaći iz Kozluka, da će obezbediti autobuse i kamione.

Svedok o tom susretu kaže: "Ja sam već imao podatke da je pre na dan i noć Kozluk bio opkoljen sa dva obruča raznih vojski, raznih policija i da su me upozoravale neke komšije, građani srpske nacionalnosti, da ne pravim nikakav pogrešan korak, u smislu da idemo na nekakav juriš, u nekakav proboj."

Svedoku Banjanoviću je bilo jasno da je na nekom višem nivou dogovorena deparacija Muslimana jer se odjednom pojavilo dvadesetak autobusa i kamiona, bila je neuobičajeno velika koncentracija vojske i policije, pored svake kuće su bila po dva-tri naoružana čoveka, požurivali su narod, gurali, govorili "ajmo, kreni, idi". Nisu dozvoljavali ljudima da ponesu neke stvari.

Svi su, pre ulaska u autobus, morali da potpišu izjavu da dobrovoljno napuštaju Kozluk i da svu svoju imovinu, nepokretnu i pokretnu, ostavljaju opštini Zvornik. Ta izjava je formulisana u vidu naredbe komandanta Štaba TO Zvornik, koju je potpisao komandant Marko Pavlović. Svedok tog dana nije video Marka Pavlovića u Kozluku.

U Loznici je svedok Banjanović dobio pismo Komesarijata za izbeglice Republike Srbije kojim ta institucija daje dozvolu izbeglicama iz Kozluka, s privremenim boravkom u Loznici, da po svojoj želji napuste teritoriju Jugoslavije i otputuju u zemlje zapadne Evrope.

Na pitanje predsednice Veća da li je to tačno da su oni dobrovoljno napustili kuće, svedok je rekao: „nije dobrovoljno ako teraju ljude puškama i tenkovima, ako ranjavaju ljude, otimaju nakit.“

Kamionima i autobusima preko mosta na Drini u Šepku i Loznice Muslimani su dovezeni u Rumu, gde su smešteni u stočne vagone i upućeni prema Subotici. U Rumi, a takođe u Šapcu, vagoni sa Bošnjacima su

kamenovani. Deset ljudi je povređeno. Po dolasku u Suboticu smešteni su na livadu pod vedrim nebom, ograđenu bodljikavom žicom. Tu su, bez hrane, vode i mogućnosti da napuste taj prostor proveli nekoliko dana. Čuvali su ih stražari koje su oni viđali u Kozluku u raznim vojnim grupama koje su upadale u selo. Iz tog logora su, u grupama, kako su dobijali putne isprave, transportovani za Mađarsku, a odatle su otišli u zemlje zapadne Evrope.

Povratak u Kozluk je počeo 2001.

Naredba komande brigade Birač

Svedok je predočio sudu kopiju naredbe komandanta brigade Birač, majora Svetozara Andrića, od 28. 05. 1992. godine, upućene Štabu TO Zvornik, o iseljavanju muslimanskog stanovništva koje "mora biti uvezano sa opštinama preko kojih se vrši iseljavanje. (...) iseljavati se mogu samo djeca i žene, a muškarce sposobne za borbu ostavljati u logorima radi razmjene". Svedok je upoznao sud da je potpisani major danas savetnik u Generalštabu Vojske SCG.

U vezi sa tim dokumentom svedok je za iseljavanje Kozlučana rekao: „Sve je bila jedna smišljena vojna, politička akcija VRS, TO Zvornik, Marka Pavlovića i civilne vlasti Brane Grujića.“

Komentar :

U organizaciji FHP-a, suđenje je pratilo 50 meštana Kozluka i četiri novinara iz Tuzle i Sarajeva.

Fond za humanitarno pravo